

Олександр Миколайович Джужа
Кафедра кримінального права
Національна академія внутрішніх справ
Київ, Україна

Дмитро Михайлович Тичина
Наукова лабораторія з проблем протидії злочинності
Національна академія внутрішніх справ
Київ, Україна

Віталій Вацлавович Василевич
Секретаріат Вченої ради
Національна академія внутрішніх справ
Київ, Україна

Роман Вікторович Вереша
Кафедра кримінального та адміністративного права
Академія адвокатури України
Київ, Україна

КРИМІНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ГОСТРОЇ РЕСПІРАТОРНОЇ ХВОРОБИ COVID-19

Анотація. *Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розробки підходів і алгоритмів в питаннях протидії загрозам розповсюдженням світових пандемій з метою запобігання катастрофічним наслідкам в галузях громадського здоров'я та економіки. Мета даного дослідження полягає у визначенні пріоритетних напрямів кримінологічної політики під час карантинних заходів пов'язаних з COVID-19, а також у розробці комплексу стратегічних підходів з питань віктимологічного забезпечення безпеки під час карантинних заходів. У дослідженні був використаний діалектичний метод, а також методи моделювання та системного аналізу даних, які дозволили проаналізувати сучасні виклики, що постають перед українською правовою системою в питаннях визначення комплексу законодавчих вимог і урядових рішень, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов вчинення злочинів, забезпечення безпеки суспільства під час карантинних заходів пов'язаних з COVID-19. Результати дослідження дозволяють зробити припущення, що наявність стратегічного документа могла б зробити його дієвим політико-правовим інструментом в питаннях протидії та подолання наслідків поширення існуючих і майбутніх вірусних хвороб. Такий документ має передбачати чіткий алгоритм дій і заходів для забезпечення безпеки громадян при настанні кризових ситуацій та запобігання вчинення злочинів зумовлених загрозами поширення пандемій. У зв'язку з цим, запропоновано комплекс політико-правових рішень стратегічного значення для протидії поширенню світової пандемії на національному рівні та напрями формування кримінологічної політики в умовах реалізації протиепідемічних заходів. У практичному аспекті*

результати дослідження можуть бути застосовані з метою розробки суб'єктами законодавчої ініціативи України та інших країн, комплексних документів і стратегій для регулювання суспільних відносин в умовах правових обмежень пов'язаних з епідеміологічними загрозами.

Ключові слова: Covid-19, SARS-CoV-2, коронавірус, пандемія, кримінологічна політика, віктимологічне забезпечення, стратегія боротьби.

Oleksandr M. Dzhuzha

*Department of Criminal Law
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Dmytro M. Tychyna

*Scientific Laboratory for Combating Crime
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Vitaliy V. Vasilevich

*Secretariat of the Academic Council
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Roman V. Veresha

*Department of Criminal and Administrative Law
Academy of Advocacy of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

CRIMINOLOGICAL POLICY IN THE CONDITIONS OF SPREAD OF ACUTE RESPIRATORY DISEASE COVID-19

Abstract. *The relevance of the study is due to the necessity to develop approaches and algorithms to combat the threat of global pandemics in order to prevent catastrophic consequences in the fields of public health and the economy. The purpose of this study is to identify priority areas of the criminological policy during quarantine activities related to COVID-19, as well as to develop a set of strategic approaches to victimological security during quarantine activities. The study used a dialectical method, as well as methods of modelling and systematic analysis of data, which allowed analysing the current challenges facing the Ukrainian legal system in defining a set of legal requirements and government decisions aimed at identifying and eliminating the causes and conditions of crime, ensuring public safety during quarantine activities related to COVID-19. The results of the study suggest that a strategic document could be an effective political and legal tool in combating and overcoming the consequences of the spread of existing and future viral diseases. Such a document should provide a clear algorithm of actions and measures to ensure the safety of citizens in crises and prevent the commission of crimes caused by the threat of pandemics. In this regard, a set of political and legal decisions of strategic importance to counter the spread of the global pandemic at the national level and the direction of the formation of criminological policy in the implementation of anti-epidemic measures. In*

practical terms, the results of the study can be used to develop the legislative initiative of Ukraine and other countries, comprehensive documents and strategies to regulate public relations in the face of legal restrictions related to epidemiological threats.

Keywords: Covid-19, SARS-CoV-2, coronavirus, pandemic, criminological policy, victimology, control strategy.

ВСТУП

Пандемія коронавірусу 2019 р. обумовила глибокі зміни у повсякденному житті світової спільноти. В країнах почався економічний спад, безпрецедентне навантаження відчувають системи соціальної, економічної підтримки і суспільної охорони здоров'я, на які багато людей покладаються у важкі часи. В оновленій стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я боротьби з COVID-19 від 14 квітня 2020 р.¹ зазначається, що за короткий час локальний спалах COVID-19 розвинувся в глобальну пандемію з трьома визначальними рисами, які можна охарактеризувати як: а) швидкість і масштабність б) ступінь тяжкості в) соціальна та економічна дестабілізація.

Контроль за свободою пересування людей став найважливішим пріоритетом для урядів, які прагнуть уповільнити поширення вірусу. В умовах пандемії зростаючий попит і обмеженість ресурсів створюють ідеальні умови для посилення корупційних, фінансових та інших злочинів. Недофінансування медичних установ через різного роду шахрайські і корупційні чинники ослаблює потенціал сектора охорони здоров'я. При цьому складність роботи медиків пропорційно зростає, а роль медичного сектора стає ще більш значущою. Використання неякісних і неефективних ліків, потрапляння в обіг яких стало можливим завдяки неправомірним діям, може погіршити стан хворих, ускладнити точний діагноз або взагалі призвести до загибелі людини, про що зазначається в аналітичному докладі Європолу Crime and Contagion [1].

Відсутність на національному і міжнародному рівнях комплексних уніфікованих підходів в питаннях віктимологічного забезпечення безпеки населення під час поширення пандемій обумовлює необхідність заповнення таких політико-правових прогалів. У нинішньому контексті впровадження всебічних комплексних заходів з вивчення, оцінки та запобігання кримінальним загрозам, а також впровадження наукових розробок у практику соціального контролю над злочинністю об'єднаних в єдиний стратегічний документ вбачається першочерговим завданням у розрізі забезпечення безпеки населення. Сучасні дослідження, у яких розглядаються фактори віктимізації унаслідок поширення ка-

¹ Оновлена стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я боротьби з COVID-19 від 14 квітня 2020 р. URL: <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/strategies-plans-and-operations> (дата звернення: 20.03.2020).

Updated World Health Organization COVID-19 Strategy. (2020, April). Retrieved from <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/strategies-plans-and-operations>.

рантинних заходів спричинених епідеміями та пандеміями, зокрема COVID-19, стосуються критеріїв меж карантинних заходів [2], балансу між факторами ефективності карантинних заходів і збереженням громадських прав і свобод під час дії таких заходів [3; 4], впливу карантинних заходів на конституційні права громадян [5], критики обмежувальних заходів, що запроваджуються державами у зв'язку з пандемією COVID-19 в контексті дотримання приписів Міжнародних медико-санітарних правил ВООЗ [6], особливостей юридичної відповідальності медпрацівників в умовах розповсюдження коронавірусної інфекції [7; 8] тощо. Кримінологічна політика має здійснюватися за чітко визначеними науково обґрунтованими критеріями, спеціально визначеними у законі суб'єктами, а також з використанням сучасних методик і технологій, що дозволять встановлювати вплив зовнішніх факторів на цей процес. Зазначений підхід має бути пріоритетним і при розробці заходів, спрямованих на удосконалення цього процесу та в цілому змісту кримінологічної політики, з урахуванням існуючих правових ризиків, що пов'язані з можливими: прорахунками та безсистемністю в правотворчості, непрофесійним застосуванням законодавства у сфері боротьби із злочинністю, відсутністю знань про тлумачення закону та іншими недоліками на рівні правозастосовної діяльності, зокрема й з питань запобіжної діяльності, що склали зміст даного дослідження.

Основною вимогою ефективності формування та реалізації кримінологічної політики в умовах поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, має бути взаємоузгодженість міжнародних норм і практик в питаннях протидії світовим біологічним загрозам та національних законодавчих конструкцій в питаннях забезпечення безпеки під час карантинних заходів. В сьогоденнішніх умовах головною та першорядною загрозою є розповсюдження пандемії COVID-19, що зумовлює необхідність проведення аналізу сучасних вітчизняних і зарубіжних нормативно-правових положень у сфері регулювання суспільних відносин під час дії обмежувальних заходів, пов'язаних з недопущенням поширення коронавірусу та застосування протиепідемічних заходів.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження базується на аналізі Оновленої стратегії боротьби з COVID-19 Всесвітньої організації здоров'я (ВОЗ)¹, аналітичного доповіді Європолу Crime and Contagion (2020) [1], Міжнародних медико-санітарних правил (ММСП) затверджених ВООЗ в 2005 р.², законодавчих актах України, зокрема Закону

¹ Оновлена стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я боротьби з COVID-19 від 14 квітня 2020 р. URL: <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/strategies-plans-and-operations> (дата звернення: 18.03.2020).

Updated World Health Organization COVID-19 Strategy. (2020, April). Retrieved from <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/strategies-plans-and-operations>.

² Міжнародні медико-санітарні правила від 23 червня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text (дата звернення: 24.03.2020).

Україні «Про захист населення від інфекційних хвороб»¹, Закону України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»², Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)»³ та ін. У вищезазначених законах перераховані та обґрунтовані основні принципи, правила та рекомендації, які були використані та систематизовані під час вивчення інформації щодо коронавірусної інфекції та у ході написання даної роботи.

Методологічною основою статті є діалектичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ, а також загальнонаукові (емпіричні – спостереження та порівняння; емпірико-теоретичні – абстрагування і моделювання, аналіз і синтез, індукція та дедукція; теоретичні – аналогія, історичний, систематизація і класифікація) та окремо наукові (спеціальні) методи – соціологічні, статистичні та інші. Діалектичний метод наукового пізнання був застосований під час конкретного розгляду українських правових документів, а також закордонних, наприклад, було розглянуто Оновлену стратегію боротьби з COVID-19 Всесвітньої організації здоров'я (ВОЗ). За допомогою діалектичного методу, було об'єктивно розглянуто інформацію аналітичного доповіді Європолу Crime and Contagion (2020) [1], а також з об'єктивної точки зору проаналізовано рекомендації та правила, які зазначені у вищеперерахованих законах України щодо попередження поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Був використаний метод системного аналізу даних. Використовуючи методи аналізу та синтезу, автор послідовно проаналізував наявну інформацію за тематикою дослідження. За допомогою аналізу, проведено дослідження структурних елементів, властивостей та ознак коронавірусної хвороби (COVID-19).

International Health Regulations. (2005, June). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text.

¹ Закон України № 1645-III «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 20.03.2020).

Law of Ukraine No. 1645-III “On protection of the population from infectious diseases”. (2000, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

² Постанова №211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11 березня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text> (дата звернення: 26.03.2020).

Resolution No. 211 “On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine”. (2020, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text>.

³ Закон України № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (дата звернення: 22.03.2020).

Law of Ukraine No. 530-IX “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)”. (2020, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>.

Метод синтезу об'єднав в єдину систему інформацію щодо коронавірусної хвороби. За допомогою даного методу, було систематизовано та згруповано в єдину систему всю наявну інформацію з літературних та правових джерел щодо профілактики та попередження розповсюдження коронавірусної хвороби. Метод моделювання застосований з метою розроблення можливих варіантів формування та реалізації кримінологічної політики в умовах поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19. Були зроблені висновки щодо необхідності здійснення подальшого технічного і програмного оснащення центрів із запобігання коронавірусу «Covid-19», санітаційних комп'ютерною технікою та засобами телекомунікації.

За допомогою використання методу класифікації, було послідовно упорядковано та розподілено закони, які направлені на боротьбу з коронавірусною інфекцією, їх було розподілено на групи відповідно до певних ознак. Соціологічний метод наукового дослідження, був використаний під час дослідження правового регулювання у зарубіжних країнах, зокрема було проаналізовано досвід США та країн Європи. За допомогою методів системного аналізу і наукового проектування в роботі розглянуті сучасні виклики, які постають перед українською правовою системою в питаннях формування кримінологічної політики під час реалізації карантинних заходів пов'язаних з COVID-19 в міжнародному контексті, а також розроблено комплекс політико-правових заходів стратегічного значення для протидії поширенню світової пандемії на національному рівні. Використовуючи метод систематизації інформації, було проаналізовано українське законодавство, а також систематизовано базу наявних законодавчих актів щодо тематики дослідження. Зокрема, було проаналізовано Закон України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Положення даного закону, інформують населення щодо адміністративної відповідальності у разі невиконання правил попередження поширення коронавірусної інфекції. Також, використано метод аналогії, для вивчення питання попередження розповсюдження коронавірусної інфекції. Вивчення зарубіжних джерел інформації щодо боротьби та попередження коронавірусної інфекції, надало можливість вивчити практичний досвід та розробити рекомендації, у разі виникнення подібних ситуацій на території України.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

COVID-19 представляє собою новий вид інфекційного захворювання, яке відрізняється від інших захворювань, що викликаються коронавірусами, важким гострим респіраторним синдромом (ВГРС) та близькосхідним респіраторним синдромом (БВРС). Відповідно до статистичних даних світу, близько 40% випадків захворювання проходить у легкій формі, у 40% спостерігається захворювання середньої тяжкості, включаючи пневмонію, в 15% випадків – важка

форма захворювання, а в 5% випадків спостерігається критичне захворювання [9]. В Україні коронавірусна інфекція Covid-19 (пневмонія нового типу) вперше була діагностована 3 березня 2020 року в Чернівцях. 13 березня було зафіксовано перший летальний випадок внаслідок коронавірусної інфекції. Результати дослідження свідчать про те, що відсутність стратегічних підходів в питаннях комплексного реагування на розповсюдження біологічних загроз наразі характерна не тільки для України. Зокрема досвід Сполучених Штатів говорить про вибіркове і несистемне застосування правових інструментів протидії пандемії COVID-19 в цій країні, що однак обумовлено складністю її правової системи, державним устроєм. При цьому, очевидно що наявність комплексного стратегічного документа, який би передбачав чіткий алгоритм дій і заходів для забезпечення безпеки громадян при настанні кризових ситуацій зумовлених загрозами поширення пандемій міг би стати запорукою збереження людського життя.

Тому, одним з головних пріоритетів у забезпеченні безпеки країни має визнаватися державна кримінологічна політика як скоординована діяльність усіх гілок влади та інституцій громадянського суспільства, спрямована на виявлення та усунення причин та умов (детермінантів) злочинів, прогнозування можливих змін у криміногенній ситуації, коригування стратегічних напрямів управління системою кримінальної юстиції щодо формування та реалізації протиепідемічних заходів. На фоні розвитку світової пандемії в багатьох країнах світу спостерігається різкий спалах злочинів, які прямо або опосередковано пов'язані з введенням країнами протиепідемічних і карантинних заходів. За інформацією Європейського поліцейського управління (Європол), під час операції «Pandea», яка нещодавно проводилася у всьому світі, поліція виявила 2000 веб-сайтів, що пропонують подробиці протикоронавірусні ліки, спреї та мазі (Riegert, 2020) [10].

Обмеження вільного переміщення і закриття кордонів здійснили безпосередній вплив на деякі види злочинної діяльності, ріст яких сповільнився або припинився. Але в той же час з'являються злочинні угруповання, які використовують суспільну розгубленість, щоб створити новий попит на незаконні товари та послуги. Можна очікувати, що по мірі розвитку кризових явищ можливості для злочинної діяльності будуть розширюватися. Зокрема, в країнах, де організовані злочинні угруповання мають зв'язок з системами охорони здоров'я, ресурси, призначені для порятунку життя використовуються для отримання злочинної вигоди, послаблюючи реакцію держав на надзвичайні ситуації в сфері охорони здоров'я [1].

Карантинні обмеження в не меншій мірі накладають свій відбиток на міжнародну співпрацю. Так для багатьох країн безпека їх громадян видається більш пріоритетною ніж положення міжнародних актів, що гарантують вільне переміщення. Однак в науковому середовищі не всіма розділяються погляди про переваги суворих обмежувальних заходів. В якості аргументів наводяться

думки про те, що в короткостроковій перспективі обмеження на поїздки перешкоджають потраплянню товарів в регіони постраждалі від пандемії, уповільнюють дії ініціатив в сфері міжнародного громадської охорони здоров'я, стигматизують суспільство і непропорційно завдають шкоди найбільш вразливим прошаркам населення. У більш довгостроковій перспективі країни, які вибирають, вимог яких міжнародних актів слід дотримуватися, можуть спонукати інші країни робити те ж саме, що, в свою чергу, підриває основні засади міжнародних відносин [6]. Відповідно до ч. 1 ст. 33 Конституції України¹ кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, за винятком обмежень, визначених законом. Отже, конституційне право на вільне пересування країною не є абсолютним і може бути обмежене відповідним законом.

У даному випадку і з огляду на ситуацію, що склалася в Україні, та вжиттям державою заходів, пов'язаних із запобіганням поширенню на території України COVID-19 таким законом є Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»², яким визначено, зокрема, засади діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб людини, локалізацію та ліквідацію їх спалахів та епідемій. Цей Закон встановлює права, обов'язки та відповідальність фізичних осіб у сфері захисту населення від інфекційних хвороб [11]. Статтями 20, 22 зазначеного Закону передбачено обов'язки осіб, які є потенційними бактеріоносіями, та заходи, що мають вживатися відносно таких осіб. Такі особи – у разі якщо вони створюють реальну небезпеку зараження оточуючих – підлягають лікуванню, медичному нагляду та обстеженню у відповідних закладах охорони здоров'я. Статтею 29 Закону врегульовано питання встановлення карантину, під час якого затверджуються необхідні профілактичні, протиепідемічні та інші заходи, їх виконавці та терміни проведення, визначаються тимчасові обмеження прав фізичних осіб і додаткові обов'язки, що покладаються на них. У статті 31 цього Закону визначені заклади (спеціалізовані, ізолятори, обсерватори), на базі яких повинні перебувати та пройти необхідні обстеження особи, які мали достовірно встановлені контакти з хворим на особливо небезпечну інфекційну хворобу, а також особи з симптомами таких хвороб.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби

¹ Конституція України від 23 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.03.2020).

Constitution of Ukraine. (1996, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

² Закон України № 1645-III «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 20.03.2020).

Law of Ukraine No. 165-III “On protection of the population from infectious diseases”. (2000, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

(COVID-19)» від 17.03.2020¹ шляхом внесення відповідних змін і доповнень передбачено адміністративну відповідальність за порушення правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, окреслених Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», іншими актами законодавства, а також рішеннями органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами. Законом передбачено створення правового підґрунтя для оперативного здійснення державою комплексу невідкладних заходів для попередження та лікування COVID-19, зокрема проведення закупівлі товарів, робіт та послуг, необхідних для цієї мети, без застосування процедур, передбачених Законом «Про публічні закупівлі»²; стовідсоткову попередню оплату за такі товари, роботи та послуги; контроль з боку Кабінету Міністрів за цінами на лікарські засоби, товари медичного призначення та соціально значущі товари [12].

Згідно із Законом запроваджується комплекс правових норм, спрямованих на захист прав фіз- та юросіб під час карантину, та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням COVID-19, а саме: можливість роботи вдома для працівників, держслужбовців та службовців органів місцевого самоврядування та надання за їх згодою відпустки; надання права власникам змінювати режими роботи органів, закладів, підприємств, установ, організацій, зокрема, щодо прийому та обслуговування фіз- та юросіб з обов'язковим інформуванням населення про це через веб-сайти та інші комунікаційні засоби; заборона на скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (на період карантину та протягом 30 днів після його скасування) тощо. Законом доручено Уряду встановити додаткові доплати медичним та іншим працівникам, безпосередньо зайнятих на роботах з ліквідації захворювання серед людей на COVID-19, на період виконання заходів щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби, до завершення виконання цих заходів, а також доплати окремим категоріям працівників, які забезпечують основні сфери життєдіяльності.

Законом встановлено адміністративну відповідальність за самовільне залишення місця обсервації (карантину) особою, яка може бути інфікована COVID-19. Зокрема, порушення правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, передбачених Законом

¹ Закон України № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (дата звернення: 22.03.2020).

Law of Ukraine No. 530-IX “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)”. (2020, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>.

² Закон України № 922-VIII «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 28.03.2020).

Law of Ukraine No. 922-VIII “On Public Procurement”. (2015, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

«Про захист населення від інфекційних хвороб», іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними захворюваннями тягне за собою накладення стягнень у вигляді штрафу на громадян, зокрема посадових осіб. Такі зміни внесено до КУпАП (щодо доповнення статтею 44-3)¹. Крім того законом встановлено кримінальну відповідальність за порушення правил та норм, визначених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань або загибель людей чи інші тяжкі наслідки. За Кримінальним кодексом України², відповідальність за такі правопорушення передбачає санкції у вигляді штрафу, арешту, обмеження або позбавлення волі. Відповідно до нормативних положень карантин – це адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб, тобто хвороб, що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я у значній кількості хворих, високим рівнем смертності та швидким поширенням хвороби серед населення. Постанова Уряду від 11.03.2020 р. №211 «Про запобігання поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (в редакції постанови від 02.04.2020 р. №255)³ визначає, категорії осіб, які підлягають обов'язковій госпіталізації до обсерваторів (ізоляторів), та порядок проведення такої госпіталізації. Оскільки, відповідно до ст. 33 Конституції України⁴ громадяни України не можуть бути позбавлені права в будь-який час повернутися в Україну, вони зобов'язані дотримуватися всіх правил та встановлених заходів безпеки, зокрема, пов'язаних із обов'язковою ізоляцією (обсервацією) з огляду на карантин, запроваджений режим надзвичайної ситуації та реалізацію заходів, спрямованих на запобігання поширенню коронавірусу.

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.03.2020).

Code of Ukraine on Administrative Offenses. (1984, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

² Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 24.03.2020).

Criminal codex of Ukraine. (2001, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

³ Постанова №211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11 березня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text> (дата звернення: 26.03.2020).

Resolution No. 211 “On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine”. (2020, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text>.

⁴ Конституція України від 23 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.03.2020).

Constitution of Ukraine. (1996, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Водночас існує супротив окремих громадян щодо проходження примусової обсервації, пов'язаний із самовпевненістю та їх безвідповідальністю за можливі незворотні наслідки та загрозу для інших громадян, що перебувають всередині держави. Ці громадяни недостатньо поінформовані про місця та умови обов'язкової ізоляції (обсервації), її законодавчих вимог. Досвід США в питаннях введення карантинних заходів свідчить про те що повноваження владних органів на період запровадження таких заходів, хоча і досить широкі, проте підлягають суттєвим конституційним обмеженням. Не дивлячись на те, що повноваження органів охорони здоров'я повинні ґрунтуватися в першу чергу на науковій доцільності, в той же час вони не повинні порушувати фундаментальні загальнолюдські цінності особистої свободи та невтручання в особисте життя [13]. Баланс особистих прав і свобод і законодавчих обмежень у зв'язку з карантинними заходами є одним з головним питанням при розробці карантинних заходів незалежно від юрисдикції тієї чи іншої країни. Карантинні заходи повинні застосовуватися тільки тоді, коли це необхідно для цілей охорони громадського здоров'я (або є найменшою обмежувальною альтернативою), і тільки в тому випадку, коли вони супроводжуються гарантіями належного правового захисту [5].

Надзвичайна декларація Міністерства охорони здоров'я і соціальних служб США (HHS) на час поширення пандемії коронавірусу в США дозволяє використання додаткових фінансових ресурсів, розширює повноваження федеральних органів, міжвідомчу координацію і тимчасово відміння дію деяких законодавчих актів. Допускаються також введення режимів надзвичайних ситуацій в штатах і на місцях [3]. Окрему проблему в питаннях застосування тих чи інших заходів з протидії пандемії може становити їх неузгодженість з Міжнародними медико-санітарними правилами (ММСП) затвердженими ВООЗ в 2005 р.¹ Наприклад, із пункту 2 статті 43 ММСП випливає, що держави не мають застосовувати додаткові заходи охорони здоров'я виключно в якості запобіжного заходу, а повинні обґрунтовувати свої рішення «науковими принципами», «науковими даними» і «рекомендаціями ВООЗ». Численні обмеження на пересування, введені під час спалаху COVID-19, не підтримуються дослідженнями в сфері охорони здоров'я або ВООЗ. Так, ВООЗ рекомендувала не обмежувати вільне переміщення, стверджуючи, що обмеження приносять більше шкоди, ніж користі [6].

У зв'язку із викладеним, можна сформулювати декілька принципових спеціальних вимог щодо ефективності формування та реалізації кримінологічної політики в умовах поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19:

¹ Міжнародні медико-санітарні правила від 23 червня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text (дата звернення: 24.03.2020).

International Health Regulations. (2005, June). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text.

– взаємоузгодженість міжнародних норм і практик в питаннях протидії світовим біологічним загрозам та національних законодавчих конструкцій в питаннях забезпечення безпеки під час карантинних заходів;

– нормативне визначення терміну «обстеження на коронавірус «Covid-19» (у більшості випадків під цим терміном розуміють обстеження, що проводиться з метою виявлення антитіл коронавірусу «Covid-19»);

– заборона відмови у прийманні до лікувального закладу і наданні невідкладної медичної допомоги чи обмеження інших прав осіб на підставі того, що вони є вірусносіями або хворими на COVID-19, рівно як обмеження прав рідних і близьких інфікованих. Неправомірні дії посадових осіб, порушення прав інфікованих чи хворих на коронавірус, їх рідних і близьких можуть бути оскаржені у відповідності з законодавством України;

– встановлення кримінальної відповідальності за завідоме неінформування про зараження або зараження іншої особи (осіб) коронавірусом особою, яка знала про наявність у неї коронавірусної інфекції. Винна у цьому особа також повинна відшкодовувати шкоду, заподіяну у зв'язку з ненаданням зараженій особі медичної і соціальної допомоги. Проте, до питань відповідальності медичних працівників за зараження коронавірусом людини, необхідно підходити вкрай обережно, глибоко аналізуючи міру відповідальності кожної особи, а також ситуацію, у якій сталося зараження здорової людини інфекцією коронавірусу хворою особою. Тому, ст. 325 КК України «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням» варто, на нашу думку, доповнити ч. 2 такого змісту: «Зараження іншої особи інфекційними захворюваннями особою, яка знала про наявність у неї цієї хвороби»;

– необхідно передбачити розробку більш досконалої системи протиепідемічного нагляду за COVID-19, яка б передбачала організацію моніторингу за інфікованими та особами з «груп підвищеного ризику» зараження цією інфекцією.

Так, сучасні досягнення науково-технічного прогресу обумовлюють необхідність здійснення подальшого технічного і програмного оснащення центрів із запобігання коронавірусу «Covid-19», санепідемстанцій комп'ютерною технікою, засобами телекомунікації, що дозволять створити на регіональних рівнях єдину комплексну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему з даної проблеми на основі базових комп'ютерних програм. При цьому окремої уваги заслуговує питання кібербезпеки в забезпеченні ефективного функціонування таких систем, так як недоліки програмних додатків можуть зробити їх об'єктами кримінальних посягань, створити загрози безпеці і недоторканності приватного життя пацієнтів тощо [14]. Виходячи з цього, підлягає перегляду і поліпшенню система медичного огляду населення, що передбачає як масові епідемічні, так і вибіркові обстеження окремих категорій населення із збереження обсягу

досліджень стосовно осіб з «груп підвищеного ризику» зараження та інших контингентів [15].

Соціальна значимість проблеми коронавірусу «Covid-19», правового регулювання обстеження «груп підвищеного ризику», питання відповідальності медичного персоналу та інших осіб за зараження коронавірусом людини вимагає високої професійної підготовки кадрів для реалізації організаційних, правових, лікувально-профілактичних і протиепідеміологічних заходів та їх інформаційного забезпечення. Так, досвід Сполучених Штатів говорить про відсутність в США єдиних підходів в питаннях забезпечення законодавчого імунітету лікарів пов'язаного з виконанням їх професійних обов'язків в ситуаціях що вимагають негайного прийняття рішень щодо способу порятунку життя пацієнта (наприклад використання апаратів штучної вентиляції легенів (ШВЛ)) [16]. Існуючі федеральні закони і закони штатів надають обмежений імунітет лікарям і медсестрам в ситуаціях, що вимагають прийняття невідкладних рішень. У науковому середовищі відзначається, що стурбованість медпрацівників з приводу відповідальності повинна бути зведена до мінімуму, тому що навіть невелика ймовірність судового переслідування може вплинути на етичність рішень, які приймаються лікарями по відношенню до своїх обов'язків, що може, наприклад, відобразитися в питаннях призначення апаратів ШВЛ за принципом «першим прийшов – першим обслугований», а не виходячи з умов об'єктивної необхідності [17].

У зв'язку з цим, стратегічні загальносоціальні напрями формування кримінологічної політики під час реалізації карантинних заходів мають передбачити:

- відповідну фахову підготовку лікарів, правників, педагогів в інститутах удосконалення та на курсах підвищення кваліфікації спеціалістів різних профільних спеціальностей і особливо вірусологів-інфекціоністів;

- розробку та видання відповідної наукової, правової та навчально-методичної літератури (монографії, тематичні огляди, методики, тези, збірки, довідники, підручники та ін.), з питань запобігання поширення інфекційних хвороб, у тому числі використання позитивного досвіду за рубежом з проблем коронавірусу «Covid-19»;

- внесення питань запобігання коронавірусу людини до навчальних програм усіх закладів освіти;

- підготовку лідерів молодіжних організацій, осіб з «груп підвищеного ризику» у територіальних центрах запобігання коронавірусу людини;

- підготовку спеціалістів практичної охорони здоров'я, працівників правоохоронних органів та науковців у провідних спеціалізованих науково-дослідних установах України і за кордоном.

- суворе дотримання самоізоляції та обсервації.

Проведені заходи дозволять здійснити підготовку висококваліфікованих кадрів для надання правової і спеціалізованої медичної допомоги та істотно

підвищити ефективність роботи всієї системи охорони здоров'я, освіти і юридично-інформаційного забезпечення цієї проблеми [18]. У зв'язку з вищевикладеним можна констатувати на необхідності прийняття на законодавчому рівні Стратегії державного реагування на Covid-19 (Стратегія запобігання) головним завданням якої мають стати – контроль за пандемією та її припинення, шляхом уповільнення передачі вірусу і скорочення смертності, пов'язаної з COVID-19, а також ліквідація негативних соціальних, економічних, політичних та інших наслідків викликаних запровадженням карантинних обмежень, що можуть призвести до вчинення протиправних дій у цій сфері. Досягнення такого стратегічного завдання можливо шляхом:

а) координації державних та регіональних заходів реагування щодо усунення причин і умов вчинення злочинів;

б) залучення та мобілізацію вражених вірусом і схильних до ризику місцевих громад і окремих громадян до виявлення та надання інформації про протиправні дії в умовах застосування карантинних заходів;

в) застосування ситуативно необхідних медико-санітарних заходів для уповільнення передачі вірусу та контролю супутніх випадків, що можуть призвести до вчинення правопорушень;

г) підготовки системи охорони здоров'я з метою скорочення смертності, пов'язаної з COVID-19, збереження першочергових послуг охорони здоров'я та захисту медичних працівників від вчинення протиправних дій з їх сторони та щодо них;

д) планування екстрених заходів для забезпечення безперебійних життєво-необхідних суспільних функцій та усунення обставин, що можуть призвести до вчинення правопорушень у сфері надання медичних послуг.

Визначальні цілі Стратегії полягають у:

– мобілізації усіх соціальних інституцій і громадян країни на боротьбу з пандемією, з метою забезпечення прийняття відповідальності всіма державними і громадськими секторами і участі у запобіганні випадкам захворювання та протиправній поведінці, що може сприяти поширенню коронавірусу;

– контролю за випадками і осередками хвороби, і запобігання передачі вірусу серед населення шляхом швидкого виявлення та ізоляції всіх випадків, надання належної медичної допомоги, відстеження, карантину та підтримки для всіх хто контактував з хворими;

– запобіганні передачі вірусу серед населення шляхом прийняття відповідних ситуації заходів запобігання і контролю інфекції, загальних заходів фізичного дистанціювання, а також належних і пропорційних обмежень на внутрішні і закордонні поїздки, в яких немає нагальної потреби;

– скороченні смертності за допомогою надання відповідного клінічного догляду хворим на COVID-19, забезпечення безперебійності першочергових

послуг охорони здоров'я та соціальної допомоги і захисту медичних працівників і вразливих груп населення;

– розробці безпечних та ефективних вакцин і терапевтичних засобів, які можуть бути поширені в необхідній кількості та доступні в залежності від потреб системи охорони здоров'я та населення.

Необхідність створення офіційних платформ для міжвідомчої координації зусиль по протидії розповсюдженню пандемій підтверджується дослідженням досвіду Сінгапуру який з моменту спалаху атипової пневмонії в 2003 р. систематично зміцнює свою здатність протидіяти новим видам інфекційних захворювань і станом на сьогодні має один з найменших серед країн Азії показників смертності по відношенню до кількості хворих (23 померлих при 32 800 хворих) [19]. Крім того, необхідність впровадження всеохоплюючих стратегічних підходів в питаннях кримінологічного та віктимологічного забезпечення світової та національної безпеки під час карантинних заходів впливає із суті розглянутих в даній роботі досліджень щодо країн ЄС та США, які дають уявлення про те що чітко вироблених підходів із вищезазначених питань в цих країнах поки що не існує. Карантинні заходи і заборони на вільне пересування часто є першою відповіддю проти нових інфекційних захворювань. Однак ці традиційні засоби, як правило, мають обмежену корисність для швидко-розповсюджуваних інфекційних захворювань, і, якщо їх застосовувати виключно як інструмент жорсткого впливу, вибірково і безсистемно, вони можуть бути контрпродуктивними [20].

Україна повинна впроваджувати комплекс заходів, відповідний її можливостям і ситуації, щоб уповільнити передачу вірусу і скоротити смертність, пов'язану з COVID-19, з кінцевою метою досягнення і (або) підтримки стабільного рівня передачі вірусу або відсутності нових випадків інфікування, а також виявлення та усунення обставин, що призводять чи можуть призвести до вчинення злочинів в умовах застосування протиепідемічних заходів.

ВИСНОВКИ

Спалах пандемії COVID-19 виявив неготовність багатьох держав ефективно протидіяти новій світовій загрозі з точки зору впровадження дієвих законодавчих та правозастосовних механізмів. Україна в цьому розумінні не стала виключенням. В той же час аналіз українського законодавства дозволяє стверджувати, що з моменту поширення пандемії на територію Європи воно змогло порівняно швидко адаптуватися до нових реалій. В той же час, питання які постали перед українською правовою системою в розрізі формування та реалізації кримінологічної політики у сфері забезпечення безпеки громадян під час карантинних заходів пов'язаних з поширенням пандемії коронавірусу виявили необхідність розробки національного стратегічного документу, що вклю-

чає комплекс заходів з протидії вірусним загрозам та регулювання суспільних відносин в період їх поширення. Такий комплекс має включати здобутки міжнародних практик, бути гнучким і адаптивним до нових викликів, враховуючи тісний контакт кримінологічного, економічного, політичного, соціального та інших напрямів забезпечення безпеки особи і суспільства.

Запропонований комплекс заходів відображений в якості Стратегії державного реагування на Covid-19 зміг би створити передумови для формування дієвого механізму у кримінологічному і віктимологічному забезпеченні світової та національної безпеки з огляду на існуючі та майбутні епідеміологічні загрози. Припускається, що будучи адаптованою до відповідних правових реалій інших держав, запропонована стратегія має право на існування в умовах будь-якої правової системи. Результати дослідження дозволяють стверджувати, що майбутні виклики у сфері формування та реалізації кримінологічної політики забезпечення безпеки громадян під час карантинних і обмежувальних заходів будуть обумовлені адаптацією злочинної діяльності до таких умов, а тому припускається, що подальші наукові дослідження за цим напрямом мають бути присвячені питанню розроблення кримінологічних підходів для боротьби із злочинами у сфері охорони здоров'я населення та порушення норм щодо запобігання інфекційним захворюванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Аналітичний доклад Європолу «Злочин та зараження. Вплив пандемії на організовану злочинність». URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2020/03/GI-TOC-Crime-and-Contagion-The-impact-of-a-pandemic-on-organized-crime.pdf> (дата звернення: 22.03.2020).
- [2] Parmet W. E., Sinha M. S. Covid-19 – The law and limits of quarantine. *New England Journal of Medicine*. 2020. Vol. 382, No. 15. P. 28. DOI: <https://doi.org/10.1056/NEJMp2004211>.
- [3] Gostin L. O., Hodge J. G. US emergency legal responses to novel coronavirus: Balancing public health and civil liberties. *JAMA*. 2020. Vol. 323, No. 12. P. 1131–1132.
- [4] Wong J. E. L. COVID-19 in Singapore – Current experience: Critical global issues that require attention and action / J. E. L. Wong, Y. S. Leo, C. C. Tan. *JAMA*. 2020. Vol. 323, No. 13. P. 1243–1244.
- [5] Parmet W. E. Quarantining the law of quarantine: Why quarantine law does not reflect contemporary constitutional law. *Wake Forest Journal of Law & Policy*. 2020. Vol. 9, No. 1. P. 1–33.
- [6] Habibi R. Do not violate the International Health Regulations during the COVID-19 outbreak / R. Habibi, G. L. Burci, T. C. de Campos [et al.]. *The Lancet*. 2020. Vol. 395, No. 10225. P. 664–666.
- [7] Cohen I. G. Potential legal liability for withdrawing or withholding ventilators during COVID-19: Assessing the risks and identifying needed reforms / I. G. Cohen, A. M. Crespo, D. B. White. *JAMA*. 2020. Vol. 323, No. 19. P. 1901–1902.

- [8] Truog R. D. The toughest triage – Allocating ventilators in a pandemic / R. D. Truog, C. Mitchell, G. Q. Daley. *The New England Journal of Medicine*. 2020. Vol. 382. P. 1973–1975.
- [9] COVID-19 – статистика пандемії коронавірусу. URL: <https://www.worldometers.info/coronavirus/> (дата звернення: 03.03.2020).
- [10] Riegert B. Europol warns against coronavirus scams. 2020. URL: <https://www.dw.com/en/europol-warns-against-coronavirus-scams/a-52944888> (дата звернення: 28.03.2020).
- [11] Covid-19: роз'яснення Омбудсмана щодо свободи пересування в умовах карантину. 2020. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/rozyasnennya-svoboda-pere-suvannya-v-umovakh-karantynu/> (дата звернення: 14.03.2020).
- [12] Закон щодо запобігання поширенню коронавірусу набрав чинності. 2020. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/193829_zakon-shchodo-zapobgannya-poshirennyu-koronavrusu-nabrav-chinnost (дата звернення: 22.03.2020).
- [13] Gostin L. O., Hodge J. G. Reforming federal public health powers. *JAMA*. 2017. Vol. 317, No. 12. P. 1211–1212.
- [14] Ellouze N. Forensic investigation of digital crimes in healthcare applications / N. Ellouze, S. Rekhis, N. Boudriga. *Data analytics in medicine: Concepts, methodologies, tools, and applications*. Hershey: IGI Global, 2019. P. 1781–1812.
- [15] Shi H. Radiological findings from 81 patients with COVID-19 pneumonia in Wuhan, China: A descriptive study / H. Shi, X. Han, N. Jiang [et al.]. *The Lancet*. 2020. Vol. 20, No. 4. P. 425–434.
- [16] Myers L. C. Characteristics of hospitalized adults with COVID-19 in an integrated health care system in California / L. C. Myers, S. M. Parodi, G. J. Escobar [et al.]. *Journal of the American Medical Association*. 2020. Vol. 323, No. 21. P. 2195–2198.
- [17] David, L. Disseminated intravascular coagulation in patients with 2019-nCoV pneumonia. *Journal of Thrombosis and Haemostasis*. 2020. Vol. 18, No. 4. P. 786–787.
- [18] Wong S. H. Covid-19 and the digestive system / S. H. Wong, R. N. Lui, J. J. Sung. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*. 2020. Vol. 35. P. 744–748.
- [19] Wei H. The 2019 novel coronavirus pneumonia with onset of oculomotor nerve palsy: a case study / H. Wei, H. Yin, M. Huang [et al.]. *Journal of Neurology*. 2020. Vol. 267. P. 1550–1553.
- [20] Стовба Л. Ф. Новый коронавирус, вызывающий заболевание человека / Л. Ф. Стовба, В. Н. Лебедев, А. А. Петров [и др.]. *Проблемы особо опасных инфекций*. 2015. Вып. 2. С. 68–74.

REFERENCES

- [1] Europol analytical report “Crime and Contagion. The impact of a pandemic on organized crime”. (2020). Retrieved from <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/strategies-plans-and-operations>.
- [2] Parmet, W. E., & Sinha, M. S. (2020). Covid-19 – The law and limits of quarantine. *New England Journal of Medicine*, 382(15), 28. DOI: <https://doi.org/10.1056/NEJMp2004211>.
- [3] Gostin, L. O., & Hodge, J. G. (2020). US emergency legal responses to novel coronavirus: Balancing public health and civil liberties. *JAMA*, 323(12), 1131–1132.

- [4] Wong, J. E. L., Leo, Y. S., & Tan, C. C. (2020). COVID-19 in Singapore – Current experience: Critical global issues that require attention and action. *JAMA*, 323(13), 1243-1244.
- [5] Parmet, W. E. (2020). Quarantining the law of quarantine: Why quarantine law does not reflect contemporary constitutional law. *Wake Forest Journal of Law & Policy*, 9(1), -33.
- [6] Habibi, R., Burci, G. L., de Campos, T. C., Chirwa, D., Cinà, M., Dagrón, S., Eccleston-Turner, M., Forman, L., Gostin, L. O., Meier, B. M., Negri, S., Ooms, G., Sekalala, Sh., Taylor, A., Yamin, A. E., & Hoffman, S. J. (2020). Do not violate the International Health Regulations during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10225), 664-666.
- [7] Cohen, I. G., Crespo, A. M., & White, D. B. (2020). Potential legal liability for withdrawing or withholding ventilators during COVID-19: Assessing the risks and identifying needed reforms. *JAMA*, 323(19), 1901-1902.
- [8] Truog, R. D., Mitchell, C., & Daley, G. Q. (2020). The toughest triage – Allocating ventilators in a pandemic. *The New England Journal of Medicine*, 382, 1973-1975.
- [9] COVID-19 – coronavirus pandemic statistics. Retrieved from <https://www.worldometers.info/coronavirus/>.
- [10] Riegert, B. (2020). Europol warns against coronavirus scams. Retrieved from <https://www.dw.com/en/europol-warns-against-coronavirus-scams/a-52944888>.
- [11] Covid-19: Ombudsman’s clarification on freedom of movement under quarantine. (2020). Retrieved from <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/rozyasnennya-svobodaperesuvannya-v-umovax-karantynu/>.
- [12] The law on the prevention of the spread of coronavirus has entered into force. (2020, March). Retrieved from https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/193829_zakon-shchodozapobgannya-poshirennyu-koronavrusu-nabrav-chinnost.
- [13] Gostin, L. O., & Hodge, J. G. (2017). Reforming federal public health powers. *JAMA*, 317(12), 1211-1212.
- [14] Ellouze, N., Rekhis, S., & Boudriga, N. (2019). Forensic investigation of digital crimes in healthcare applications. In: *Data analytics in medicine: Concepts, methodologies, tools, and applications* (pp. 1781-1812). Hershey: IGI Global.
- [15] Shi, H., Han, X., Jiang, N., Cao, Y., Alwalid, O., Gu, J., Fan, Y., & Zheng, Ch. (2020). Radiological findings from 81 patients with COVID-19 pneumonia in Wuhan, China: A descriptive study. *The Lancet*, 20(4), 425-434.
- [16] Myers, L. C., Parodi, S. M., Escobar, G. J., & Liu, V. X. (2020). Characteristics of hospitalized adults with COVID-19 in an integrated health care system in California. *Journal of the American Medical Association*, 323(21), 2195-2198.
- [17] David, L. (2020). Disseminated intravascular coagulation in patients with 2019-nCoV pneumonia. *Journal of Thrombosis and Haemostasis*, 18(4), 786-787.
- [18] Wong, S. H., Lui, R. N., & Sung, J. J. (2020). Covid-19 and the digestive system. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*, 35, 744-748.
- [19] Wei, H., Yin, H., Huang, M., & Guo, Z. (2019). The novel coronavirus pneumonia with onset of oculomotor nerve palsy: a case study. *Journal of Neurology*, 267, 1550-1553.
- [20] Stovba, L. F., Lebedev, V. N., Petrov, A. A., Ruchko, V. M., Kulish, V. S., & Borisevich, S. V. (2015). Emerging coronavirus which gives rise to the disease in humans. *Problems of Particularly Dangerous Infections*, 2, 68-74.

Олександр Миколайович Джу́жа

Доктор наук в галузі «Право» (доктор юридичних наук)
Завідувач кафедри кримінального права
Національна академія внутрішніх справ
03035, Солом'янська площа, 1, Київ, Україна

Дмитро Михайлович Тичина

Кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Наукова лабораторія з проблем протидії злочинності
Національна академія внутрішніх справ
03035, Солом'янська площа, 1, Київ, Україна

Віталій Вацлавович Василевич

Кандидат юридичних наук, професор
Вчений секретар Секретаріату Вченої ради
Національна академія внутрішніх справ
03035, Солом'янська площа, 1, Київ, Україна

Роман Вікторович Вереша

Доктор юридичних наук, професор
Професор кафедри кримінального та адміністративного права
Академія адвокатури України
01032, бульвар Тараса Шевченка, 27, Київ, Україна

Oleksandr M. Dzhuzha

Doctor of Science in the field of "Law" (Doctor of Law)
Head of the Department of Criminal Law
National Academy of Internal Affairs
03035, 1 Solomyanska Sq., Kyiv, Ukraine

Dmytro M. Tychna

Candidate of Law, Senior Researcher of the
Scientific Laboratory for Combating Crime
National Academy of Internal Affairs
03035, 1 Solomyanska Sq., Kyiv, Ukraine

Vitaliy V. Vasilevich

Candidate of Law, Professor
Scientific Secretary of the Secretariat of the Academic Council
National Academy of Internal Affairs
03035, 1 Solomyanska Sq., Kyiv, Ukraine

Roman V. Veresha

Doctor of Law, Professor

Professor of the Department of Criminal and Administrative Law

Academy of Advocacy of Ukraine

01032, 27 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine

Стаття надійшла / Submitted: 08/05/2020

Доопрацьовано / Revised: 02/06/2020

Схвалено до друку / Accepted: 30/06/2020